

4. ÓRA

A NÉVSZÓK TÖTÍPUSAI

A névszókat tötípusuk alapján két nagyobb csoportba tudjuk sorolni: léteznek változatlan tövek, ill. változó tövek. Ezeket a tötípusokat azért érdemes megtanulni, mert ha ragozzuk a névszót, általában ezt a tövet kell használnunk.

Változatlan tövek:

Változatlan marad ragozás során is. A névszók többsége ebbe a csoportba tartozik. A fokváltakozás nem ezen a síkon értelmezendő jelenség (de természetesen mindenképpen figyelnünk kell rá).

talo 'ház'	>	talo-n	* tyttö 'lány'	>	tyttö-n
tuoli 'szék'	>	tuoli-n	* katu 'utca'	>	kadu-n

Változó tövek:

Ebben az esetben mindig módosul a szótő ragozás során.

Ezt a csoportot is két részre tudjuk bontani: magánhangzóra végződők és mássalhangzóra végződők.

Magánhangzóra végződők:

- i > -e-

järvi 'tó'	>	järve-n	suuri 'nagy'	>	suure-n
kieli 'nyelv'	>	kiele-n	*kaikki 'minden'	>	kaike-n
pieni 'kicsi'	>	piene-n	*joki 'folyó'	>	joe-n
talvi 'tél'	>	talve-n	*lehti 'levél'	>	lehde-n

-si > -de-

uusi 'új'	>	uude-n	käsi 'kéz'	>	käde-n
vesi 'víz'	>	vede-n	vuosi 'év'	>	vuode-n

-e > -ee- (a szóvégi -e mindig megnyúlik!):

huone 'szoba'	>	huonee-n	kone 'gép'	>	konee-n
perhe 'család'	>	perhee-n	*vaate 'ruha'	>	vaattee-n

Mássalhangzóra végződők:

-nen > -se-

ihminen ‘ember’	>	ihmise-n	suomalainen ‘finn’	>	suomalaise-n
nainen ‘nő’	>	naise-n	valkoinen ‘világos’	>	valkoise-n

-us > -ukse- -os > -okse-

-ys > -ykse- -ös > ökse-

-is > -ikse- -es > -ekse-

ajatus ‘gondolat’	>	ajatukse-n	kerros ‘emelet’	>	kerrokse-n
kysymys ‘kérdés’	>	kysymyukse-n	vihannes ‘zöldség’	>	vihannekse-n
jänis ‘nyúl’	>	jänikse-n	päätös ‘döntés’	>	päätökse-n

-as > -aa- -es > -ee-

-äs > -ää- -is > -ii-

vieras ‘vendég’	>	vieraa-n	*opas ‘idegen vezető’	>	oppaa-n
sairas ‘beteg’	>	sairaa-n	kirves ‘fejsze’	>	kirvee-n
kaunis ‘szép’	>	kaunii-n	eräs ‘egy bizonyos’	>	erää-n

-uus > -uude- -yys > -yyde-

-Vus > Vude- -Vys > -Vyde-

totuus ‘igazság’	>	totuude-n	syvyys ‘mélység’	>	syvyude-n
rakkaus ‘szerelem’	>	rakkaude-n	terveys ‘egészség’	>	terveyde-n

-in > -ime-

puhelin ‘telefon’	>	puhelime-n
avain ‘kulcs’	>	avaime-n

-ton > -ttoma-, -tön > -ttömä-

onneton ‘szerencsétlen’	>	onnettoma-n
työtön ‘munkanélküli’	>	työttömä-n

-el > -ele-

askel ‘lépés’	>	asekele-n
---------------	---	-----------

-ut > -ue-, -yt > -ye-

olut ‘sör’	>	olue-n
lyhyt ‘rövid’	>	lyhye-n

-nut > -nee-, -nyt > -nee-

juopunut ‘ittas’	>	juopunee-n
väsnyyt ‘fáradt’	>	väsnynee-n

Egyéb változások:

poika ‘fiú’	>	poja-n
mies ‘férfi’	>	miehe-n
kevät ‘tavasz’	>	kevää-n

BIRTOKOS ESET

- A birtokos eset ragja: **-n**
- Kuka? > Kenen?; Mikä? > Minkä?
- Birtokos esetben mindig van fokváltakozás!
- Ugyanilyen fontos, hogy a névszók tőtípusait ismerjük, pl.
 - *kauppa* ‘bolt’: fokváltakozik, a *-pp-* rövidül, de nem változik a szótöve
kaupa- > *kaupa-n* > *kaupan*
 - *järvi* ‘tó’: nem fokváltakozik, viszont változik a szótöve:
järve- > *järve-n* > *järven*
 - *joki* ‘folyó’: fokváltakozik, a *-k-* kiesik és változik a szótöve:
joe- > *joe-n* > *joen*
- A birtokos esetet a névszók 2. szótári alakjának is nevezzük. Ebből az esetből majdnem minden eset képezhető, pl.
 - talo* ‘ház’ > *talon* ‘a háznak’ > *talossa* ‘a házban’ > *talosta* ‘a házból’ stb.
 - kauppa* ‘bolt’ > *kaupan* ‘a boltnak’ > *kaupassa* ‘a boltban’ > *kaupasta* ‘a boltból’ stb.

A személyes névmások

birtokos esete:

minä > minun me > meidän
sinä > sinun te > teidän
hän > hänen he > heidän

A mutató névmások

birtokos esete:

tämä ‘ez’ > tämän
tuo ‘az’ > tuon
se ‘ez, az’ > se

Fontos! Amikor a finnben ragozunk egy névszót, amely előtt jelző áll, a jelzőt is ragozzuk a szóval, pl. *iso talo* ‘nagy ház’ > *ison talon* ‘a nagy háznak’ > *isossa talossa* ‘a nagy házban’
tämä tyttö ‘ez a lány’ > *tämän tytön* ‘ennek a lánynak’

A birtokviszony kifejezése:

- A birtokos és birtok sorrendje megegyezik a magyarral. A birtok nem ragozódik.

Juhan talo ‘Juhának a háza, Juha háza’
talon ovi ‘a ház ajtaja’
tämän tytön kakku ‘ennek a lánynak a tortája’
tämän pienen lapsen leikki ‘ennek kisgyereknek a játéka’

- Az *-n* megfelel a magyar *-é* birtokjelnek is, pl. *Talo on Kaisan.* ‘A ház Kaisáé.’

FELADATOK

1. Tedd birtokos esetbe a következő szavakat!

kaunis	_____	lääkäri	_____
kieli	_____	naapuri	_____
lehti	_____	lämmin	_____
teos	_____	talvi	_____
lentokone	_____	rikas	_____
pankki	_____	hiljainen	_____
hame	_____	tuttu	_____
ranta	_____	rakkaus	_____
kirkko	_____	vene	_____
aine	_____	ihminen	_____
lyhyt	_____	tarjous	_____

2. Egészítsd ki a szöveget a megadott szavakkal!

Tämä sanakirja on (minä).

Kävelemme (meri) rannalla.

Hotellissa saamme (huone) avaimen.

.....(Suomi) talvi on kylmä ja pimeä.

..... (Syksy) värit ovat keltainen, punainen, oranssi ja ruskea.

Onko tämä (sinä) laukku? Ei, se ei ole (minä).

CSALÁD

äiti	anya	isoisä	nagyapa
isä	apa	lapsenlapsi	unoka
lapsi	gyerek	mies	férj
tytär	lány	vaimo	feleség
poika	fiú	veli	fiútestvér
mummo	mama	sisko	lánytestvér
isoäiti	nagymama	vanhemmat	szülők
ukko	papa	isovanhemmat	nagyszülők

SZÍNEK

sininen	kék	musta	fekete
punainen	piros	valkoinen	fehér
vihreä	zöld	oranssi	narancssárga
keltainen	sárga	harmaa	szürke, ősz
ruskea	barna	liila	lila

MEIDÄN PERHE

Minun nimeni on Aino Vuorinen. Olen 29 vuotta. Minä olen naimisissa Tuomon kanssa. Tuomo on minun mies. Tuomo on 32 vuotta. Hän on suuri mies. Hänellä on siniset silmät ja tumma tukka. Meidän perheessä on kaksi lasta, Pirkka ja Jari. Pirkka on tyttö, hän on 5 vuotta. Hän käy päiväkodissa. Hänellä on ruskeat silmät ja pitkä vaalea tukka. Meidän toinen lapsi on Jari. Jari on poika. Hän on 3 vuotta. Hän on vielä pieni, mutta hän on vilkas lapsi. Hänellä on siniset silmät ja lyhyt tumma tukka.

SZORGALMI FELADAT – Küld el az email címemre, s megnézem! ☺

Tedd birtokos esetbe a következő kifejezéseket! Figyelj a melléknév ragozására is!

tämä iso talo
vanha ihminen
kaunis tyttö
tuo ruskea kaappi
paksu kirja
mukava sänky
vilkas poika
vaikea päätös
nuori lapsi
väsynyt mies

SZÓSZEDET

talo	ház	lyhyt	rövid
tuoli	szék	juopunut	ittas, részeg
järvi	tó	väsnynt	fáradt
pieni	kis, kicsi	kevät	tavas
talvi	tél	leikki	játék
suuri	nagy	teos	mű
kaikki	minden	lentokone	repülőgép
joki	folyó	pankki	bank
lehti	levél	hame	szoknya
uusi	új	aine	dolog
vesi	víz	lääkäri	orvos
käsi	kéz	naapuri	szomszéd
vuosi	év	lämmin	meleg
huone	szoba	talvi	tél
perhe	család	rikas	gazdag
kone	gép	hiljainen	csendes
vaate	ruha	tuttu	ismert
ihminen	ember	rakkaus	szerelem
valkoinen	világos	vene	csónak
ajatus	gondolat	ihminen	ember
kysymys	kérdés	tarjous	ajánlat
jänis	nyúl	sanakirja	szótár
kerros	emelet	kävel/lä (kävele-)	sétál
vihannes	zöldség	meri	tenger
päätös	döntés	kylmä	hideg
vieras	vendég	pimeä	sötét
sairas	beteg	syksy	ősz
kaunis	szép	väri	szín
opas	idegenvezető	laukku	táska
kirves	fejsze	olla naimisissa	házas
eräs	különböző v.mitől	suuri	nagy
totuus	igazság	tumma	sötét
rakkaus	szerelem	tukka	haj
syvyys	mélység	silmä	szem
terveys	egészség	käy/dä	jár
puhelin	telefon	pitkä	hosszú
avain	kulcs	vaalea	világos
onneton	szerencsétlen	toinen	másik
työtön	munkanélküli	vilkas	élénk
askel	lépés	paksu	vastag
olut	sör	mukava	kellemes, kényelmes